

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента
Білоус-Осінь Тетяни Ігорівни на дисертацію Бондаренко Олександра
Володимировича на тему «Адміністративно-правове регулювання обігу
віртуальних активів», поданої на здобуття ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і
процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дисертації. В умовах кардинальних змін правового регулювання різних сфер суспільного життя, реформування публічної адміністрації та загалом реформаторських та інтеграційних процесів у сфері фінансової діяльності, нагальним постає питання переформатування й фінансово-правової доктрини. В контексті зазначеного суттєвого значення набуває питання переосмислення доктринальних положень щодо обігу активів в цілому, та віртуальних активів зокрема. Цифровізація фінансових відносин є важливими аспектом їх розвитку. Необхідно зазначити, що станом на теперішній час недостатня кількість наукових праць з даної проблематики. В доктрині фінансового права України відсутнє сучасне, співзвучне часові, комплексне дослідження теоретико-прикладних питань, пов'язаних з віртуальними активами. Питання особливостей використання цифрових технологій в сфері фінансової діяльності та специфіки їх впорядкування за допомогою чинних правових регуляторів фрагментарно досліджувались для цілей детермінації обігу віртуальних активів.

Поряд з наведеним вище, своєчасність обраного напрямку наукового дослідження посилюється ще й тим, що на нормативному рівні є наявними проблеми щодо належного правового регулювання державного регулювання обігу віртуальних активів в частині виокремлення принципів забезпечення обігу віртуальних активів, застосування конкретних інструментів впливу, притягнення до адміністративної відповідальності в означеній сфері і тому подібне, що у свою чергу породжує низку проблем у правозастосуванні.

Вищезазначене обґрунтовує актуалізацію проблематики адміністративно-правового регулювання обігу віртуальних активів.

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, його новаторський характер підкреслює зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дане дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень на 2016–2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., та Планів наукових досліджень Запорізького національного університету на 2015–2019 рр. Проблематика дисертації постає з положень Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 р. № 722, постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» від 3 березня 2021 р. № 179 та «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр.» від 5 серпня 2020 р. № 695, а також Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 1 квітня 2014 р. № 333-р.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз загального змісту роботи свідчить про те, що здійснене дослідження має самостійний, творчий, цілісний характер, відзначається актуальністю і достатньо високим науковим рівнем, а також значним теоретичним і практичним значенням висновків дисертанта.

Дисертаційне дослідження Бондаренко О.В. є логічно структурованим та надає змогу виокремити та послідовно дослідити широке коло питань обраної тематики на теоретичному рівні, проаналізувати положення законодавства, що регулюють суспільні відносини в сфері обігу віртуальних активів. Визначені у роботі завдання дослідження відповідають його загальній меті, яка полягає у визначенні засад адміністративно-правового

регулювання обігу віртуальних активів і наданні пропозицій щодо удосконалення чинного адміністративного законодавства.

Під час дослідження було використано широкий спектр як філософських, загальнонаукових, так і спеціальних методів, що були обрані з урахуванням поставленої мети, визначених задач, об'єкта і предмета дослідження, а саме: діалектичний, загальнонаукові методи (структурно-функціональний та системний аналіз), методи формальної логіки (гіпотези, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, класифікації), історико-правовий, формально-догматичний, порівняльно-правовий та статистичний методи та ін. Усі ці методи дисертантом застосовано у взаємозв'язку та взаємодії, відповідно до поставленої мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження.

Джерельну базу дисертації становить сукупність наукових праць і нормативно-правових актів, що стосуються обігу віртуальних активів. Автор під час дослідження опиралася на фундаментальні дослідження загальнотеоретичної юриспруденції, конституційного, адміністративного та фінансового права.

Структурно дисертація складається із анотації, вступу, 3 розділів, що містять 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел до кожного розділу та додатків. Структура дисертації повністю відповідає цілям і задачам дослідження, дозволяє послідовно розглянути заявлену проблематику.

Перший розділ дисертаційного дослідження присвячено характеристиці теоретико-правових засад обігу віртуальних активів. Так, автором проаналізовано стан та розвиток правового регулювання і наукових поглядів щодо обігу віртуальних активів, а також визначено їх сутність. У другому розділі проаналізовано адміністративний механізм забезпечення обігу віртуальних активів. Третій розділ присвячено дослідженню послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів. Автором звернуто увагу на перспективи правового регулювання обігу віртуальних активів відповідно до міжнародних стандартів в означеній сфері.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів досягнута за рахунок формування значного методологічного підґрунтя дисертаційного дослідження, а також вивчення значного обсягу спеціальної літератури як українських вчених, так і зарубіжних, законодавства, що регулює обіг віртуальних активів.

У дисертації порушено не розроблені раніше наукові і практичні завдання, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити корисні пропозиції щодо удосконалення правового регулювання обігу віртуальних активів.

Заслугують на увагу виокремлені види правових регуляторів, що визначають порядок обігу віртуальних активів залежно від рівня правового регулювання та предметної сфери такого змісту: 1) обов'язкові норми міжнародного характеру, що стосуються певним чином обігу віртуальних активів; 2) диспозитивні (м'які) норми міжнародного характеру, що визначають бажаний порядок обігу віртуальних активів; 3) національні нормативно-правові акти різної юридичної сили, що визначають сутність віртуальних активів, їх градацію, особливості обігу, а також порядок притягнення до відповідальності за правопорушення, пов'язані з обігом віртуальних активів.

Науковий інтерес викликають також положення щодо вказівки на походження технічних характеристик віртуальних активів з інформаційних модулів через використання єдиного набору форматів з відповідним рівнем безпеки та шифруванню усіх даних, що передаються та одноразовим внесенням/наповненням відповідної інформації до окремих блоків розподіленого реєстру.

Цікавим не лише з теоретичної, але з практичної точки зору є висновок автора щодо притягнення до адміністративної відповідальності та ознак, притаманних їм як видовим проступками в сфері належної фінансової діяльності, належної господарської діяльності, а також щодо дотримання доброчесності посадовими та службовими особами державних інституцій.

Варто підтримати автора в тому, що забезпечення обігу віртуальних активів можна визначити як діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на створення необхідних та належних умов для функціонування обігу ринку віртуальних активів шляхом застосування регулятивних інструментів публічної адміністрації, заходів контролю та нагляду, а також притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язанні з використанням віртуальних активів

Цілком виправданим є висновок автора щодо особливості, що супроводжуватимуть дозвільну діяльність суб'єктів владних повноважень стосовно надання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів: урегульованість нормами адміністративного права; чітка формальна визначеність послідовності дій, які охоплюють процедуру отримання дозволу; надання дозволу на надання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, здійснюється на платній основі різного виду залежно від виду послуги

Цікавим видається здійснене автором дослідження конкретних принципів забезпечення обігу віртуальних активів, що пов'язано з: а) специфікою вимог до функціонування суб'єктів, що забезпечують обіг віртуальних активів; б) специфікою правової природи віртуальних активів як об'єкта управлінсько-правового впливу.

Заслуговує на увагу те, що дисертантом використано результати більшості фундаментальних праць, присвячених обраній темі дослідження. Належно витримані вимоги до коректності, доцільності та доречності посилань.

Повнота викладу результатів у наукових публікаціях. Результати дисертаційного дослідження Бондаренко висвітлено у 7 публікаціях, у т.ч. 3 – у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 3 – у тезах доповідей за матеріалами науково-практичних конференцій. Ці праці є свідченням того, що розробка

проблеми, якій присвячена дисертація, здійснювалася системно. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Фактів порушень академічної доброчесності у дисертації і у наукових публікаціях не виявлено.

Зауваження щодо змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Бондаренко Олександра Володимировича, слід відмітити наявність положень, що потребують уточнення позиції автора під час захисту роботи:

1. При дослідженні послуг в сфері обігу віртуальних активів, автором за основу взято положення Закону України «Про віртуальні активи», які станом на теперішній час не набули чинності. Виникає уточнююче запитання щодо співвідношення запропонованого концепту надання послуг в сфері обігу віртуальних активів та діючого законодавства.

2. У підрозділі «Відповідальність за правопорушення, що стосуються обігу віртуальних активів» автором проаналізовано якісно-змістовні аспекти притягнення до адміністративної відповідальності а правопорушення, пов'язані з обігом віртуальних активів. Залишається незрозумілою процедура притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з обігом віртуальних активів. Під час захисту хотілось би почути позицію автора щодо вказаного питання.

3. Використання термінів «віртуальна валюта» та «віртуальний актив» у доктрині визначаються як: взаємозамінні, протилежні та синонімічні. У зв'язку із зазначеним, цікаво би було почути думку автора щодо можливостей їх співвідношення та розмежування.

4. Дещо непослідовним видається те, що автором не приділено достатньої уваги аналізу зарубіжного досвіду правового регулювання обігу віртуальних активів та можливості його впровадження в Україні.

Висвітлені зауваження багато в чому мають дискусійний характер та не знижують достовірність основних наукових положень, висновків і

рекомендацій, висловлених в рецензованій дисертації і є свідченням творчого характеру роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертація Бондаренко О.В. на тему «Адміністративно-правове регулювання обігу віртуальних активів», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають інноваційний характер, відрізняються новизною в постановці проблем щодо правового регулювання адміністративного регулювання обігу віртуальних активів.

2. Дисертація Бондаренко О.В. на тему «Адміністративно-правове регулювання обігу віртуальних активів» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із змінами), а її автор – Бондаренко Олександр Володимирович на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент –

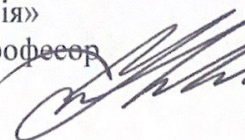
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та
фінансового права
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Тетяна БІЛОУС-ОСІНЬ

**Підпис Тетяни Білоус-Осінь
засвідчую:**

Перший проректор
Національного університету
«Одеська юридична академія»
доктор юридичних наук, професор

Михайло АРАКЕЛЯН